Què funciona en la lluita contra l'absentisme escolar?

Síntesi d'evidències i aportacions

Maig 2020

Què funciona en educació?

Evidències per a la millora educativa

FUNDACIÓ BOFILL

ivàlua Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques

Què s'entén per absentisme?

Faltar a classe sense justificació de manera reiterada. Inclou: les faltes intermitents, l'absentisme crònic, els retards constants, l'assistència només a algunes assignatures...

Quines conseqüències té?

L'absentisme genera pitjors resultats acadèmics, major risc de no graduar-se i d'abandonament prematur dels estudis, a més de major probabilitat de tenir conductes de risc i de patir atur, precarietat laboral i baixos ingressos.

De quins programes contra l'absentisme parlem?

La majoria dels programes inclosos en aquesta revisió s'adrecen a alumnat absentista (són correctius, no preventius), i es centren en mitigar els factors individuals (com la desafecció escolar) i familiars (com la manca d'implicació de la família en educació) que causen l'absentisme.

Són efectius els programes contra l'absentisme escolar?

Sí, aconsegueixen augmentar l'assistència a classe, amb un efecte variable segons els programes. Tot i això, no aconsegueixen erradicar completament l'absentisme.

- **Són efectius tant amb alumnat de primària com de secundària**, especialment amb aquells alumnes amb un absentisme més sever.
- Els programes **també demostren altres efectes positius** com una millora del clima escolar segons les famílies, i una major implicació parental segons el professorat.
- Pràcticament tota la recerca s'ha centrat en veure l'efecte dels programes **a curt termini**. Per tant, fa falta recerca que ens digui si aquests programes també són efectius a llarg termini.

Aquest document sintetitza els resultats de l'opuscle Què funciona en educació? #17, de maig de 2020, que inclou 3 metanàlisis i 3 revisions sistemàtiques, i 5 avaluacions de programes contra l'absentisme escolar. També inclou les idees principals del seminari de debat amb professionals experts celebrat al febrer de 2020.

Com són els programes contra l'absentisme escolar més efectius?

Són igualment efectius els programes implementats en l'àmbit educatiu, comunitari, de salut o judicial. Hi ha alguns elements, però, que **marquen la diferència** en l'impacte dels programes:

Els instruments

Els **incentius** (avantatges acadèmics o econòmics) i les **teràpies conductuals** aconsegueixen reduir l'absentisme. En canvi, no funcionen les **sancions** destinades a l'alumnat.

La focalització en una etapa educativa

Els programes adreçats únicament a alumnat d'educació **primària** o d'educació **secundària** tenen impactes més clars que els que es dirigeixen a alumnat de diverses etapes.

La participació de la família

La seva implicació fa efectius els programes quan se'ls proporciona **formació**, s'estableixen pactes i **contractes** vinculants amb elles o se'ls apliquen **sancions**.

L'organització escolar

Tot i que hi ha poques evidències sobre aquesta qüestió, sembla que els diferents nivells d'**implicació** del professorat i de **coordinació** dins del centre podrien tenir un efecte en els resultats dels programes.

Com haurien de ser els programes contra l'absentisme escolar a Catalunya?

Per avançar cap a uns millors programes contra l'absentisme a Catalunya, es proposa atendre els següents elements:

Prevenció

Cal prevenir els **factors escolars** que provoquen l'absentisme. L'alumne ha de trobar un sentit a l'aprenentatge, ha d'adquirir desig d'aprendre i trobar un entorn on satisfer aquest desig. Això passa per:

- La **personalització** dels aprenentatges i el reforç de la **tutorització** i l'**orientació**, especialment a secundària.
- Establir una àmplia xarxa de relacions amb **recursos educatius i entitats de l'entorn** per oferir al·licients i oportunitats d'aprenentatge diversificades.
- Una **major interculturalitat**, apropant a l'escola referents positius de l'entorn i fomentant la participació de les famílies.
- Cultivar un **major sentiment de pertinença i vincle de l'alumnat** amb l'escola i el professorat.

Detecció

Cal consensuar una **definició** precisa de l'absentisme, per fer possible una **recollida sistemàtica de dades** amb criteris comuns entre centres i compartir informació i diagnòstics.

Com haurien de ser els programes contra l'absentisme escolar a Catalunya?

Components de la intervenció

Cal preveure programes específics per a cadascuna de les etapes educatives (inclosa la post-obligatòria), amb especial atenció als moments de **transició**, que segueixin aquest esquema:

- **Diagnòstic inicial** de cada cas identificant els factors individuals, familiars, escolars i d'entorn que estan provocant l'absentisme.
- **Flexibilitat per donar resposta** a cada alumne en funció del seu diagnòstic, evitant protocols rígids.
- **Intervencions de caràcter educatiu, comunitari o de salut**, deixant la intervenció disciplinària com a últim recurs.
- **Treball amb les famílies** fent un acompanyament, arribant a acords i fent-ne seguiment.
- **Plans d'acollida i retorn** de l'alumnat absentista.
- **Avaluació** dels resultats de les intervencions, fent un seguiment a curt, mig i llarg termini de l'alumnat.

Condicions per a l'èxit dels programes d'absentisme

- Un **lideratge col·legiat**, de **proximitat al territori**, amb participació de l'administració local, la inspecció educativa, les direccions dels centres educatius, serveis socials i de salut mental, entitats, tècnics d'integració social i educadors, tècnics d'absentisme, policia de proximitat…
- La integració de l'abordatge de l'absentisme en el **projecte educatiu de centre** i el **pla d'acció tutorial**.
- Figures **d'educació i integració social** als centres de màxima complexitat.
- Equips estables de docents i professionals **vinculats a l'entorn** del centre educatiu.

Vols saber-ne més?

Et proposem que:

- Facis un cop d'ull a aquest vídeo (11 min) en què la Sheila González ens explica què ens diu la recerca sobre l'efectivitat dels programes de lluita contra l'absentisme.

- Et miris aquest altre (5 min), en què la Maribel Garcia, investigadora experta en abandonament educatiu, ens diu què podem aprendre de tot plegat per dissenyar actuacions contra l'absentisme.

- Si prefereixes llegir, aquí trobaràs l'informe complet d'anàlisi de les evidències (20 pàg.).

- També pots recuperar el webinar que vam fer per debatre sobre el tema (1 h 29 min).

FUNDACIÓ BOFILL ivàlua Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques

Què funciona en educació?

Evidències per a la millora educativa

17

maig de 2020

Són efectius els programes de lluita contra l'absentisme escolar?

Sheila González Motos

Ja fa massa temps que l'educació es basa en idees preconcebudes i que els canvis que es proposen no tenen en compte allò que ja s'ha fet i que se sap que funciona (o que no funciona). La cultura de l'avaluació, malauradament, no està consolidada al nostre país.

Per aportar el coneixement procedent de l'evidència científica que existeix sobre educació i aterrar-lo al context català, va néixer el projecte **Què funciona en educació?**

Què funciona en educació?

Evidències per a la millora educativa

FUNDACIÓ BOFILL

ivàlua Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques